

Tóth Zoltán József

Az új Alaptörvény: a történeti hagyományok és a monetáris hatalom

**Gondolatok az új Alaptörvényről
a 2014-es választások előtt**

The Basic Law: Heritage and Monetary Power

**Thoughts on the Basic Law before
the 2014 Parliamentary Elections**

ÖSSZEFOGLALÁS

A szerző tanulmánya az 1989 és 2014 közötti alkotmányjogi-politikai küzdelmek történetének egyes összefüggéseit, történéseit elemzi. Felhívja a figyelmet arra, hogy a 2014-es választások eredményei alapvetően meghatározzák az országot, az Alaptörvény megfelelő átalakulását, vagy annak elmaradását.

SUMMARY

The author analyses interrelationships between and events related to the consti-

tutional and political struggles between 1989 and 2014. He draws the attention to the outcome of the 2014 general elections, as they will fundamentally determine whether the country will or will not be transformed according to the Basic Law.

Az Országgyűlés 2011 áprilisában hosszú, több évtizedes várakozás és küzdelmek után elfogadta Magyarország új alaptörvényét. Az alaptörvény-alkotmány a változtatni nem akaró, a világháború utáni

DR. TÓTH ZOLTÁN JÓZSEF PHD, egyetemi docens, Nemzeti Köszolgálati Egyetem, címzetes egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem (drtoth.z.j@t-online.hu).

rendszerek folytatásáért küzdő, úgynevezett „status quo” irányzat és a változtatás mellett elkötelezett erők nagyon kemény és még nem lezárt küzdelmének eredménye. Az Alaptörvény készítői ezért mindkét irányzat elvárásait ötvözték, mégpedig úgy, hogy egymást azok ne rontsák le, hanem lehetőleg kiegészítsék. Ez jó kompromisszum, amiből kialakulhat egy általános nemzeti konszenzus. A változtatást kívánók jelentős része kereste a kapcsolatot, a folytonosságot a magyar történeti alkotmány elveivel, intézményeivel is. Ezek alkalmazásának lehetőségekor azonban figyelembe kellett venni a jelenleg meg nem haladható nemzetközi és hazai politikai realitásokat, valamint azt is, hogy a történeti alkotmány jogfolytonossága 2011-ben már 67 éve megszakadt. Látnyoson tükrözte a változó erőviszonyokat az országgyűlési vita is, melynek következtében eredeti tervezetbe még belefoglalt egyes paragrafusokat és megnevezéseket az utolsó héten mégis kivettek, illetve beépítettek. Az Alaptörvény elfogadása óta elfogadott öt módosítása is a külső és belső politikai-hatalmi harc mozgásait követte, gyengítve így az elfogadottságát, és ezzel a jogállami biztonságot. Így például az Alkotmánybíróság alkotmányozó vagy alkotmányértelmező jogköréről, a kommunista hatalom törvénytelenységének értelmezéséről, az agrárium súlypontjairól, illetve az EU ET kíméletlen és sokszor egyoldalú, az 1989–1990 rendszerváltás alkotmányos status quóját erősítő követeléseinek beépítését jelentő módosítások.

Ugyanakkor az Alaptörvényt olvasva látható, hogy közjogi történeti hagyomány és alkotmányos gondolkodás nem gátja, hanem történeti örökségének megfelelően erősítője a szabadságjogok védelmének, a modern jogállami elvárásoknak

is. Úgy gondolom, hogy a nyíltan és az egyes háttéregyeztetések során folytatott küzdelem megértéséhez a tanulmány első részében a történeti közjogi álláspont főbb szempontjait összegzem.

TÖRTÉNELMI TRADÍCIÓK ÉS A MODERNITÁS EGYES KIHÍVÁSAI

Az elmúlt évek talán egyik legfontosabb közéleti folyamata, hogy általános felismeréssé vált az összefüggés a biztonság, a kiszámíthatóság, a szociális béke és az alkotmányos szabályozás között. Immáron sürgető igénnyé vált az elmúlt zaklatott 20-25 év, azaz a rendszerváltás befejezése, a stabilizáció. Egyszerű „józan paraszti ésszel” is megállapítható a kapcsolat Magyarország, a magyarság nyomorúsága mint következmény, valamint az Alaptörvény 2012. január 1-jei hatálybalépéséig tartó ideiglenes alkotmányos szabályozás és annak ellentmondásai mint okok között. Az alkotmány ugyanis nem önmagáért való dolog. A jogállamiság modern alkotmányos rendszerét akkor és úgy szabályozzuk helyesen, ha a közösség azt magáénak érzi, tudja. Ez pedig akkor valósul meg, ha a közösség ura önmagának, azaz szuverén. Gondoskodni tud országáról, ennek részeként védeni tudja saját és közösségi vagyonát, és ahol jogait és kötelezettségeit nem relativista szemlélettel gyakorolja, hanem az igazságosság rendjét követendő célnak kitűzve műveli. A jelen és a jövő biztonsága sem választható el a közösségi összetartozás élményétől, a nemzeti öntudattól, így a múlthoz kötöttségtől, a történeti tapasztalatoknak az alkotmányos rendbe történő beépítésétől. Mindez feltétele egy olyan alkotmánynak, amely képes mindig az adott korban keretet és garanciát adni a megmaradásnak.

Kezdve a közösség biológiai fennmaradásának szintjétől, egészen a nemzeti létként való megélés szolgálatáig. Itt érkeztünk el az úgynevezett Szent Korona-tanig, amelynek megértéséhez kétségkívül el kell tudni szakadni a meghatározó marxista-liberális világ- és történelemmagyarázattól.

Az olvasó talán iskolai tanulmányai-ból emlékszik arra, hogy a magyarság nagyhatalmi létének idején, de a kiszolgáltatottságának évszázadai alatt is sikeres alkotmányos küzdelmek során vívta ki jogait. Védte államiságát és megmaradását az Aranybullától, az 1848-as áprilisi törvényeken keresztül a trianoni tragédiát követő újjáépülésig. A Szent Korona-tan ennek a közösségi vagy alkotmányos rend alapelveinek közös megnevezése. Ennek a rendnek az alkotmányos formája az úgynevezett történeti alkotmány, ami nem egy alaptörvényben szabályozza az ország alkotmányos rendjét. A történeti alkotmány az évszázadok alatt alkotott alap- vagy sarkalatos törvények sorozata, amelyet a szokásjog, elsősorban a Szent Korona-tanban összefoglalt alapelvek, hagyomány rendezett szerves egységbe, mint ahogy a kovász a kenyeret alkotó anyagokat.

A Szent Korona-tan alapelvei messze a régmúltba vezethetők vissza, és először a középkor késői századaiban rendszereztek azokat. Megállapítható, hogy míg a magyar alkotmányos rend Szent Korona-tanban foglalt alapelvei állandónak bizonyultak, addig az azokhoz rendelt közjogi intézmények (államfő, törvényhozás, törvényalkalmazás, a végrehajtás intézményei, önkormányzatiság stb.) szabályozása korszakról korszakra változott, az adott korszak kihívásainak megfelelően. Általában a megelőző korszak intézményeinek reformjával, de esetenként új, Európában

máshol már alkalmazott intézmények átvételével is.

Melyek azok a bizonyos, Szent Korona-tanként összegzett alapelvek, amelyek kiállták az idők próbáját, és amelyek korszakról korszakra mindig alkalmazást nyertek? Alkalmazásuk nélkülözhetetlenségüket is bizonyította.

A Szent Korona-tan alapelvei egységes rendszert alkotnak, amit egy hasonlattal próbálok bemutatni.

Minden alkotmány legfontosabb szabályozási tárgya, hogy kié a hatalom, ki gyakorolja az országon belül a szuverenitást. Az európai történelemben alapvetően vagy a király, vagy a nép, illetve a nemzet. Ha hasonlattal kívánunk élni, akkor képzeljünk el egy páncélszekrényt, amely a közösségi lét feltételét jelentő vagyont rejt. Ha a királyé a hatalom teljessége, akkor neki van kizárólagosan kulcsa a széfhez. Ha a népe vagy a nemzeté a szuverenitás, akkor a nép nevében eljáróknak, akár demokratikus, akár diktatórikus a rendszer. A demokratikus rendszerben a többség nevében kormányzók még a hatalommegosztás rendszerének ellenére is döntő befolyással bírnak a törvényhozássra, a végrehajtásra és közvetve a bírászkodásra is. A magyar történeti alkotmányos rend egyedülálló abban, hogy a hatalom teljességét nem a királyra vagy a nemzetre bízta, hanem a Szent Koronára. A király és a nemzet nem a hatalom forrása, hanem a gyakorlója, ahol az elsődlegesség a nemzeté. A Szent Korona-tan alapján a hatalom forrása a Szent Korona (iurisdiction, vel ditio Sacrae Regni Coronae). Ennek a jelentősége, hogy a „magyar páncélszekrényt” nem egy kulcs nyitja, hanem kettő. Az államfő (a nádorral, majd 1848 után vele együtt a miniszterelnök által megjelenített központi hatalom), illetve a

nemzet önkormányzati rendszere, amely együtt tudja azt kinyitni. A két fél közti hatalommegosztásban a kettő mellérendelten egyenrangú, de a hatalom elsődleges gyakorlója az államfő-király tekintetében is a nemzet.

A Szent Korona-tan második tétele a mellérendelt hatalomgyakorlás elve és gyakorlata (*membrum Sacrae Regni Coronae*). Ez a rendszer túlmutat a klasszikus hatalommegosztás: végrehajtó hatalom, törvényhozó és bírászkodás, valamint maradékelven meghagyott önkormányzatiság hatalmi ágain. Ugyanis a magyar alkotmányos rendszerben az önkormányzatiság különböző formái (területi, érdeképviseleti, vallási, esetlegesen etnikai stb.) nem kiegészítő negyedik hatalmi ággént jelennek meg, hanem a végrehajtó hatalom, törvényhozó és bírászkodó hatalmi ágakon belül. Magyarán a központi hatalom intézményrendszere (kötődjön az államfőhöz vagy a kormányfőhöz, vagy kettőjükhöz) addig terjed csak, ahol az önkormányzatiság kezdődik a jelzett hatalmi ágakon belül. Ez a rendszer így töretlenül szolgálta a magyarság szabadságvágyát és a nemzetet, államot vezető személy iránt érzett tekintélyét, és annak erős központi hatalmát, amennyiben a vezető személy megfelelő (szakrális) volt. Ha nem volt megfelelő, például külföldi hatalmak, így bankok lekötöztetve volt, akkor viszont a hatalma csak a különböző hatalmi ágakban megjelenő önkormányzatiság intézményrendszeréig terjedt. Ugyanakkor ez a rendszer biztosította a más vallási, etnikai stb. öntudatú népek saját törvényei szerinti létét is. A magyarság rendelkezik azzal a képességgel, hogy más népeket egyenrangú partnernek tekint, ha az jogaival azonos kötelezettségeket visel, és nem tör a kizárólagosságra.

A Szent Korona-tan következő tétele a korábbi hasonlaltal élve arra ad választ, hogy vajon a széfből kivethető-e minden, ha a „két kulcs” együttesen kinyitná. Nos, nem. A nemzeti vagyon ugyanis nemcsak állami, illetve magánvagyon vagy magánosok tulajdontársulását jelenti, amely felett korlátlanul lehet rendelkezni (eladni, elzálogosítani stb.), hanem olyan vagyon is, ami forgalomképtelen. Ezt nevezték a Szent Korona tulajdonának (*Radix omnium possessionum Sacrae Regni Coronae*). Ez két részből állt. Az egyik az elidegeníthetetlen „állami javak”, az úgynevezett elidegeníthetetlen koronajavak (*peculium, bona Sacrae Regni Coronae*), illetve a másik, a magánosok földvagyona 1848-ig (*aviticitas* – ősiség). (Ez utóbbit 1848-ban megszüntették, de nem vezettek be olyan állami és önsegélyező hitelezési rendszert, amely meggátolta volna a magánosok – nemesek, parasztok – tömeges tönkremenetelét. Ez a szabadságharc vereségének egyik közvetlen következménye, amelynek tragédiáját elsőként Széchenyi István ismerte fel. Nézetem szerint ez belső küzdelmeinek egyik alapvető oka, és indítéka is az 1850-es években vívott küzdelmeinek. Az ősiséget eltörölték 1848-ban, de a független magyar nemzeti bank megalapításának kísérlete és az általa alakított magyarországi monetáris politika volt a töréspont Béccsel. Batthyány Lajos felségárulási vádjának első pontja a független magyar pénz – a Kossuth-bankó – engedélyezése volt.)

Ugyanis a Szent Korona tulajdonjoga eredetileg azt a hatalmi építkezést tette lehetetlenné, ami az állam és az állampolgárok egyidejű eladósításával nyer kizárólagos befolyást a nemzet vagyona és így a nemzet felett. Az elidegeníthetetlen vagyon személyek és az általuk szervezett

önkormányzatok általi birtoklása, használata adja azt a megkérdőjelezhetetlen anyagi alapot, amely garanciája az önkormányzatiságnak. Ennek a küzdelemnek az egyik nevezetes fordulópontja 1514, amikor is Werbőczy István megakadályozta, a hatalmas Fugger–Fortunatus nyomással szemben, a paraszti földek forgalomképessé válását. A parasztság, bár akkor elvesztette „országos politikai jogait”, de a kötelezettségeket a jogok mértékéhez igazították. Ezzel megakadályozta, az akkori európai gyakorlattal szemben, a parasztok földjeikről való elűzését, ezzel együtt a köznemesség tönkretételét, az ország megszűntetését és a permanens polgárháborút is. Ez a monetáris, azaz a kamatra alapozott hitelgazdaságra épített hatalom térnyerését korlátozta Magyarországon. 1848 és 1867 után az országos jogok ismételt általánossá tételével a politikai jogok gyakorlása elvileg mindenki számára nyitottá vált, azonban a jövedelmi cenzus a választójog gyakorlását korlátozta. Ez viszont a monetáris hatalmi berendezkedés kiépülését segítette elő. Nézetem szerint mind a két politikai szabadságkorlátozás, amely a jogokat a kötelezettségek vállalása nélkül kívánó nemzetközi magánbanki hatalom térnyerésének következménye, a Szent Korona-tan szabadságtartalmának sérülése.

A történeti magyar közjogban azt a köz-, állami-, nemzeti vagyont, amit védeni kívántak a magánosítás lehetőségétől, illetve jelzőlogként való felajánlástól, azaz forgalomképtelenné kívántak tenni, azt a Szent Korona tulajdonába sorolták (azaz nem államosították, amely felett a kormányzati-országgyűlési hatalom korlátlanul rendelkezik, hanem védett közösségi vagyonná tették). Miután nem köz- és magántulajdon, hanem a korona tulajdona,

ezért forgalomképtelen, csak birtokolni és használni lehetséges az oda sorolt dolgokat. Nemcsak a történeti hagyománynak, hanem a praktikumnak megfelelő jogi kategória ez, hiszen a gyakorlatias megoldás vezette be már a királyság korai évszázadaiban. Megfontolandónak tartottam (és tartom most is) a Szent Korona tulajdonjogának az alkotmány-alaptörvényben történő szabályozását. Ugyanakkor a nemzeti vagyon körébe tartozó, védeni kívánt egyes dolgok biztosabb védelmét jelenti azoknak az Alaptörvényben történő felsorolása is.

A Szent Korona szuverenitásából, azaz hogy Ő a hatalom forrása (amiért is a történeti közjogban személyként tisztelték), következik a negyedik alapelv. Ez az értékrend elve. A szent jelző arra utal, hogy létezik egy olyan értékrend, amely nem vitatandó, hanem követendő. Létezik a jó és rossz kategóriája, amely megismerhető és nem relatív kategória. Ha létezik a jó és a rossz, akkor beszélhetünk közjóról, illetve igazságról. Az igazságosságra törekvő rend feltétele, hogy a jogok és kötelezettségek egyenlő arányban álljanak. Akinek több van, annak több a kötelezettsége is. Ha van jó és rossz, akkor a szabadság e kettő közti választás. Ha nincs jó és rossz, akkor a szabadság vágyaink a másoknak és végül a magunk kárára történő korlátlan kiélése, így a profitérdekek egyeduralkodása is. Sajnos az elmúlt 20-25 évben ez a relativista szemlélet érvényesült az Alaptörvény szándékával is ellentétesen. Ennek következtében az alkotmányban leírt jogok tartalma viszonylagossá vált, a koherencia feltételéhez nem kötött alkotmánybíró-sági döntések és az aktuális országgyűlési többség változó értelmezésének territóriumává. (Továbbá az egyes kardinális kérdésekben a döntés meg nem történte, például a nemzeti bank jogállása, a nemzeti

vagyon értelmezésének elmaradása is ezt szolgálta 2012-ig.)¹ Ha a jogok és fogalmai tartalma viszonylagos, a bíróságok jogot és nem igazságot szolgáltatnak, akkor a kötelezettségek végképp anakroniztikussá válnak. (Mennyit adóznak jövedelmeik után a globális cégek, bankok, és mennyit az állampolgár! Gondoljunk továbbá az elmúlt években a közvéleményt sokkoló bűncselekményeknek az általános igazságosságnak meg nem felelő büntetőjogi megtorlásának elmaradására, vagy akár a devizahiteles szerződések tisztességesnek való kúriai elismerésére. Igaz, az évtizedekig és most uralkodó oktatási szemléletben a bűnöst elsődlegesen nem büntetni, hanem megjavítani kell. E szemlélet alapján a büntettet elkövető felelőssége relatív, mert elsődlegesen a „társadalom rontotta el”, ezért tettéért nem ő a felelős, hanem a társadalom. Az áldozat meg csak peches, és nem neki és a közösségnek kell igazságot szolgáltatni, hiszen végső soron a közösség, és így az áldozat is felelős a személy által elkövetett bűncselekményért.) Az emberi jogok értékalapú értelmezése nemcsak az abortusz elfogadhatatlanságát jelenti például, de azt is, hogy az emberi méltóságot nemcsak ma sértheti, hanem holnapután is: teszem fel, bármilyen célú chip beültetése az emberi testbe, azaz az emberi jogokat nem lehet hazai vagy nemzetközi politikai elvárásoknak megfelelően módosítani. Ha nincs érték, akkor miért ne lehetne norma az abortusz, az egyenműek házassága, az élettársi viszony és a házasság jogi egyenlősítése, és a jogalkotással – jogértelmezéssel – jogalkalmazással fedezett intézményesített lopás (közbeszerzés – offshore – banki hitelezési önkény stb.)? Szembetűnő az is, hogy éppen az elmúlt években az egyenműek életmódjának ál-

talánossá válását támogató relativista értéktagadó jogértelmező bírósági ítéletek és egyenlő bánásmód hatósági döntések születtek. Az emberi jogok nyilvánvalóan lehetővé teszik a különböző életmódok gyakorlását. De itt már nem erről van szó, hanem egyes kisebbségi életformák kötelező alternatívaként való elfogadtatásáról. Felmerül azonban kérdésként az is, hogy ezeket az intézményeket ki hatalmazta fel szinte varázsütésre arra, hogy az emberi jogokat mostantól akként értelmezzék, hogy a nagy többség több ezer éves közösséget fenntartó közösségi normáival szemben egyes privilegizált kisebbségi szubkultúrák életmódját kötelező normaként fogadtassák el. Mert itt már nem arról van szó, hogy egyes személyeknek szabad-e így vagy úgy élni, ezt már régen senki sem kérdőjelezi meg, de hogy ez általánosan követendő norma legyen, miközben az Alaptörvény egészen más normák mellett kötelezte el magát?²

A jogértelmezés-jogalkalmazás területén és a közéletben a rossz megnevezhetetlenné, sőt normává vált, és a magánéleti viszonyokban is az abszurditás lesz meghatározóvá. Ez azt jelenti, hogy az alkotmányban foglalt emberi jogoknak csak akkor van valós tartalma, ha a fogalmak mögött megkérdőjelezhetetlen az értelmezés, az értékorientált jogalkalmazás, valamint a jogok hozzámérhető és jól körülírható, számon kérhető kötelezettségekkel párosulnak. Azaz a jogrend természetjogi alapokon áll. Ennek következtében a közéleti szereplőktől, az intézményrendszerrel legalább formálisan elvárt az értékkövető magatartás.

A Szent Korona-tan ötödik alapelve a jogfolytonosság elve, a „törvénytelen ségre jog nem alapítható” elv. Ez köthető a Szent Korona-tan iura Sacrae Regni Co-

rona elvéhez. Amennyiben a király vagy a nép nevében eljárók az értékek értelmezésében, a közösségi vagyonok feletti rendelkezés tekintetében ellenőrizhetetlen és felelőtlen hatalomhoz jutnak, azaz megszerzik a teljhatalmat, és felborítják a mellérendelt, megosztott hatalmat biztosító intézményrendszert, akkor megszakad a jogfolytonosság. Különösen igaz ez abszolutista királyi hatalom, illetve diktatórikus néphatalom gyakorlása esetén. Ha megszakad a jogfolytonosság, akkor a hatalom törvénytelen, azaz illegitimé válik. A jogfolytonosság egyértelmű megszakadása, ha megszálló hadsereg tartózkodik az országban, és az szabja meg az ország jogrendjét, ahogyan ez 1944. március 19. után történt. Sokszor felvetődött az, hogy az 1989 és 2012 közötti alkotmányos rendszer legitimitása problémás, esetleg megkérdőjelezhető. Ennek kettős oka van. Önmagában az, hogy az 1989-es alkotmánymódosítás idején az ország még megszállt ország volt. Másrészt a 2011. december 31-ig hatályos alkotmányt, amely a népszuverenitás alapján állt, épp a megszállás okán sem 1949-ben, sem 1989-ben nem fogadhatta el népszuverenitás által felhatalmazott szerv. A nagyobb probléma mégis az volt, hogy ha ez a rendszer az 1946–49-ben, a megszállás idején létrejött rendszerrel tartotta az alkotmányos jogfolytonosságot, akkor utólag jóváhagyta, törvényesítette a törvénytelen. (Hogyan is lehetne törvényesnek nevezni azt a rendszert, ahol a szuverenitás hiányát mi sem bizonyítja jobban, mint hogy egy megszálló hadsereg elrabolhatta a Nemzetgyűlés egyik meghatározó képviselőjét?) Vitathatatlaná tette az akkori rendszer jogi aktusait (államosítás, majd privatizáció, államadósság), és elévültté a rendszer bűncselekményeit (azaz amikor

saját jogrendjét sem tartotta meg). Miután a rendszer törvénytelen volt, ezért nem az akár az akkori jogrend alapján elítélteket kell rehabilitálni, hanem maga a rendszer törvénytelenységét és így tisztességtelenségét kell kimondani. Ezért annak törvényei és alkotói, és maga az egész ítélkező-végrehajtó apparátus döntései nem lehettek egy törvényes jogállam által elfogadott jogi aktusok.

Az 1949-es alkotmány tartalmi, formai és politikai elődje az 1919-es kommün „alkotmánya”. Döbbenetes: a magyar demokratikus jogállam ezzel az általános emberi normákkal nem minősíthető rendszerrel tartotta a jogfolytonosságot, azaz ismerte el azt jogi-politikai elődjének.

Nyilván nem lehet az idő kerekét visszaforgatni, de az elmúlt 20-25 év alkotmányos hozzáállása a korábbi hatalmi rendszer struktúráinak zökkenőmentes továbbélésének alkotmányos garanciáit biztosítja, és a mai válsághoz vezetett. Az Alaptörvény, a történeti alkotmány szemléletének megfelelően, törvénytelennek nevezi a német megszállás utáni alkotmányos rendszereket (1944. március 19-től), és szakít a kommunista rendszer, valamint annak alkotmányos jogfolytonosságát elismerő, 1989 és 2012 között hatályos ideiglenes alkotmánnyal, de ez a szakítás elsődlegesen a jogalkalmazásban, a jogértelmezésben és kiemelten a jogi oktatásban még nem tapasztalható. Sajnos szembe kell nézni azzal, hogy vannak, akik nem akarják tudomásul venni, hogy az ország a világháborúban, a megszállást követően elvesztette a szuverenitását. Azok, akik nem csupán a rendszert, hanem az egész magyarságot kollektíven és most már a világ végéig bűnösnek akarják kezelni, és ennek a politikai konzekvenciáit velünk szemben nem túl barátságosan kihasznál-

ni. Ha valakik fenn akarják tartani azt az általuk „politikailag korrektnek” tartott nézetet, hogy a fiúk is vétkesek az apák vétkeiért, ne alkalmazzák a kettős mértéket, hanem maguk is vállalják fel az őket sújtó felelősséget. De látni kell azok szimpátiája megnyerésének lehetetlenségét, akik a kommunista berendezkedés ideje alatt elnyert, és annak 1989 utáni jogfolytonossága következtében megtartott anyagi – pénzügyi – adatgyűjtési és szellemi (világértelmezési) monopóliumuk zárólagosságát kívánják kompromisszum nélkül fenntartani.

Hogyan lehetne a mai körülmények között a Szent Korona-tant alkalmazni?, tettem fel én is a kérdést még az Alaptörvény megszületése előtt. Akkori (és mostani) nézetem szerint az új alkotmány preambulumban hivatkozni kell az alapelvekre. A Szent Koronára, mint a magyar állam alkotmányos folytonosságának és a hatalom teljességének szimbólumára. Továbbá a megmaradt nevesített nemzeti vagyon abszolút védelmére, illetve a Szent Koronára, mint annak tulajdonosára, ezzel együtt szociális biztosítékokra és a vitathatatlan örök értékrendre. Továbbá a mellérendelt hatalmi szervezetre is, azon belül az önkormányzatiságra, annak megkérdőjelezhetetlen vagyoni háttérére (nem csupán a törzsvagyoni védelemre gondolok). Az új alkotmány rendszerének vállalnia kell az ezeréves történeti magyar állam törvényes rendszereivel való jogfolytonosságot. Hogy ezekből az alapelvekből a jelenkor és az utókor milyen jogi konzekvenciákat vállal fel, az onnantól az adott korszak politikai, nemzetközi mozgásterétől függ, de az Alaptörvény elfogadásával a kaput megnyitottuk az igazságosságra törekvő rendszer, így az emberi jogok megkérdőjelezhetetlen állandó értelmezése felé is.

Nyilvánvaló az is, hogy a Szent Koronára történő hivatkozás, esetlegesen annak a hatalom forrásaként történő elismerése éppen úgy, mint akár a királyi szuverenitásból levezetett angol alkotmányos rend sem ellentétes az Európai Unióval vagy más nemzetközi szervezeti tagságunkkal. Viszont levezethető belőle a magyar pénzrendszert működtető monetáris intézményrendszer függősége a fiskális rendszert működtető alkotmányos szervektől, kimondható és vitathatatlaná tehető a nemzeti vagyon védelme, beleértve a termőföld, az ásványkincsek, az édesvíz és termásvíz védelme, sőt a magánosok ingatlanának védelme is. Biztosítható a nagy magánvagyonok védelme is, amennyiben teljesítik arányos kötelezettségeiket az egész közösség felé. Így ezek a vagyonok nemcsak a megbízó külföldi hatalmaktól függenének, hanem az alkotmány is védné őket, így szabaddá, illetve szabadabbá téve őket.

Milyen formában születhet meg az új alkotmány, amennyiben figyelembe vesszük a történeti alkotmány hagyományát? A történeti alkotmányt egymásra következő törvények összessége jelentette. Nem kartális formában jelent meg, mert nem akart ideológiai rendszerek államban alkalmazandó kötelező rendje lenni. Ugyanakkor praktikus követelményként már a történeti alkotmány idejében is felmerült a kartális forma és történeti forma közös alkalmazása (lásd pl. Teleki Pál alkotmánytervezetét), amit több állam is követ, például az Egyesült Államok is. Ez a kompromisszum különösen indokolt most, tekintettel arra, hogy 1949-től kartális formája volt az alkotmánynak. A történeti-praktikus elvek szem előtt tartásával 2011 előtt is úgy gondoltam, hogy célszerű az alapelveket és nem csupán a történe-

ti múltat magában foglaló preambulum után egy tömör alkotmánylevelet alaptörvényként elfogadni, amely azonban csupán a legfontosabb intézményekről szól. Az egyes intézményeket pedig külön törvénnyel szabályozni. Ezeket a törvényeket az élet kihívásának megfelelően könnyebben lehetne megváltoztatni, míg az alkotmányt jelentő alaptörvényt kevésbé. Az egyes törvények előtt is állhat az egyes intézmény magyar történetiségére utaló preambulum. Így például az alkotmány szól az országgyűlésről mint törvényhozó szervről. A kiegészítő törvény annak szerkezetéről, eljárási rendjéről stb. A törvény ekként egy előszóval kezdődne, amely felidézi a magyar törvényhozás intézményes múltját.

Az Alaptörvény nézetem szerint ezt a koncepciót követi, tehát konszenzus a történeti és a modern elvárások között, de látnunk kell azt a makacs és nyilván az elmúlt hetven év jogi oktatási paradigmáját átlépni képtelen szemléletet és gyakorlatot, amely csak kartális alkotmányként hajlandó nézni, alkalmazni, oktatni az Alaptörvényt. Mindenképpen feketének látni azt, ami pepita.³ Azonban itt mélyebb kérdésről is szó van, mint az oktatási paradigma ketrece. A történet, azaz íratlan alkotmányos rend, ellentétben az írott, kartális alkotmánnyal, nemcsak a hivatott intézmények által elfogadott jogszabályok (és az azok fölött trónoló, a jogokat önkényesen, még csak nem is a szokások által korlátolt abszolút királyi hatalmi jogkörrel bíró alkotmánybíróság) rendszerén nyugodott, hanem a szokásjogon is. Ez pedig azt jelentette, hogy az embereknek szabadságuk volt a közösségi normákat jogi, azaz állam által kikényszeríthető normákká emelni a gyakorlat által. Alulról fölfelé alakítani a jogrendet, nem

csak alkalmazkodni hozzá. Hát úgy látszik, ez a szemlélet a modern jogállamiság uralkodó alkotmányos értelmezői között nem értelmezhető, ezért nem elfogadható.

Kíváncsún tartottam a történeti alkotmánnyal való folytonosság megteremtését, de korábban is megjegyeztem, hogy én óvakodnék az 1867-es dualista rendszer közjogi intézményrendszerének fetiszizálásától. Az alapelv az elsődleges, az intézmény pedig korszakhoz szabott. Például az 1920-as jogfolytonosság helyreállításának kezdete után is csak 7 évvel állították helyre a kétházas országgyűlést, ahol a felsőházban az érdekképviselések kaptak helyet. Először ugyanis az érdekképviselések rendszerét kell helyreállítani. Ez azt is jelentené, hogy az elmúlt hat-hét évtized hatalmi struktúráit kellene valóban demokratizálni, kiválasztási rendszereit új alapokra helyezni. Egy régi hatalmi hálózat bármilyen intézményrendszerben megjelenhet, neki az mindegy, hogy milyen intézményi keretek állnak rendelkezésére eddigi hatalmának további kizárólagos fenntartására.

Végezetül egy fontos kérdésre kell válaszolni. A Szent Korona-tan alkalmazható-e köztársasági rendben, vagy csak a királyság államformájában? A leírtak alapján talán egyértelmű, hogy nem csak a királyság rendjének az alapja lehet. A megszállás idején bevezetett köztársasági rend 1946-os alaptörvénye is hivatkozik a Szent Korona-tanra mint saját előzményére, mert a demokratikus köztársasági rendet annak az örökösének és beteljesítőjének tartotta.

Az alkotmányos vagy a parlamentáris királyság eszménye – bár engem támadtak az Országgyűlésben 2010-ben azért, mert állítólag restaurálni akarom a királyságot –, úgy látom, hogy még a 2010-es kormányváltás előtti, a *Népszabadságban*

a restaurációról, illetve tavaly a *Magyar Nemzet*ben a Habsburg-korszak (át-, illetve újra-) értékeléséről leköszölt cikksorozat, továbbá a költségvetésből fenntartott Habsburg Intézet alapján még él. Sőt úgy látom, hogy két liberális opció fogalmazódott meg Magyarország átalakítására egy esetleges súlyos válság esetén, a „mindent megváltoztatni, hogy semmi se változzon” machiavellista alapelv alapján. Az egyik a magyar jellegétől megfosztott és különböző népek lakta, kisebbségek koalíciójával működtetett köztársaság eszméje. A másik a Habsburg-restauráció, de a Szent Korona-tan nélkül.

A jó alkotmány Magyarországon lehetővé teheti a nemzet magára találását, a népi és nemzeti gondolat szociális alapon történő mesterséges szembeállításának megszüntetését, valamint a jelen, a jövő és a múlt egységének helyreállítását. A mi humán erőforrásunk a legfontosabb nemzeti vagyon. A Szent Korona tagjai, a nemzet mi vagyunk, így a Szent Korona védelme saját magunk és küldetésünk védelme is. Úgy gondolom, hogy az Alaptörvény megfelelő alapját nyújtja az ország és a nemzet „restaurálására”, sőt renovációjára a gyötrelmes 20. század után, valamint a mai kiszolgáltatott helyzetünkben is.

A TÖRTÉNELMI HAGYOMÁNY, MODERN JOGÁLLAMISÁG ÉS MAGYARORSZÁG ÚJ ALAPTÖRVÉNYE

Az Alaptörvény értelmezésekor történeti szempontból az első kérdésként merül fel, hogy helyre kívánja-e állítani a magyar állam és politikai rendszerének folytonosságát a történeti magyar állam törvényes rendszereivel. Óriási, történelmi lépésnek és talán csodának is tartom hazánk és a közjog történetében, hogy „Tiszteletben

tartjuk történeti alkotmányunk vívmányait és a Szent Koronát, amely megtestesíti Magyarország alkotmányos állami folytonosságát és nemzeti egységét” mondat része az új alaptörvénynek. Ezért a mondatért, másokkal együtt, én is sokat küzdöttem, aminek fontosságát a Salamon László úr által kért véleményemben is kifejtettem.⁴ Ez az a mondat, amellyel nézetem szerint átléptük a „Rubicont”, amely megszakítja az elmúlt évtizedek rossz örökségeit, és hozzáköt a magyar államiság évezredes jó hagyományaihoz, a korábbi törvényes alkotmányos rendszerekhez. A jogfolytonosság helyreállítása azt jelenti, hogy törvénytelen rendszerből törvényest alkotunk. Maga a jogfolytonosság helyreállítása pedig egy folyamat, amely tőlünk függő időhöz kötődik. A helyreállítás az alapelvek újbóli alkalmazásával kezdődik, az azt érvényesítő intézményeknek az alkotmányba történő újbóli beépítésével párhuzamosan. Úgy látom, hogy minden tekintetben egy gödör mélyén vagyunk, ehhez most megkaptuk a létrát, amelyen ki tudunk mászni onnan. Ez a mondat mintegy első lépésként megnyitja az 1944-ben megszakadt jogfolytonosság helyreállítását, amelyet egy folyamatnak kell tekinteni. Ez egy küzdelem, ahol az első döntő lépést megtettük, de még csak a folyamat kezdetén vagyunk. Ezt segíti a *Nemzeti hitvallásban* a nemzetünket és történelmünket becsülő, szívet melengető és erősítő számos megfogalmazás és az *Alapvetésben* felsorolt szempontok és célok is.

Álláspontomat erősítik a következő kitételek is a *Nemzeti hitvallásból*: „Nem ismerjük el történeti alkotmányunk idegen megszállások miatt bekövetkezett felfüggesztését”, valamint „Nem ismerjük el az 1949. évi kommunista alkotmányt, mert egy zsarnoki uralom alapja volt, ezért ki-

nyilvánítjuk érvénytelenségét”.

Ezek a szakaszai az Alaptörvénynek azt jelentik, ha a *Nemzeti hitvallást* nemcsak történetileg, hanem közjogilag is értelmezzük, hogy az 1944 márciusától kezdődő időszakot törvénytelennek, illetve az 1990 óta eltelt időszakot törvényességében nem teljesen megalapozottnak tartja.

Az általános politikai érvelés a rendszerváltás szükségességét azzal indokolja, hogy nem érvényesült az önrendelkezés, hiszen megszállás volt, és annak következtében diktatúra, mert az 1989-es alkotmányjogi rendszerváltás is törvénytelen, hiszen azt az 1985-ben megválasztott országgyűlés fogadta el akkor, amikor a szovjet hadsereg még hazánkban volt. Az elmúlt bő 20 év rendszerének alkotmányjogi kritikájának alapja, most már szerencsére széles körben elfogadott érvelés alapján az, hogy a megszállás időszakában meghozott alkotmánymódosító paktumot a népképviselő intézményei a megszállás után sem törvényesítették. Talán, mert a politika urai megijedtek az elnökválasztás közvetlenségéről szóló 1990-es népszavazás számukra esetlegesen kedvezőtlen kimeneteléről, és ezért kizárták annak a lehetőségét, hogy nem ellenőrizhető erő általuk nem kívánt irányba vinné a magyar közjogi fejlődést. Miután az elmúlt rendszer nem elfogadhatóan megalapozott, ezért szükséges az új alkotmány. Nézetem szerint az Alaptörvény az 1989 utáni történetekhez viszonyulva is tükrözi a két irányzat jelenlétét. A demokratikus rend kezdetét ugyan 1990. május 2-tól eredezteti, ugyanakkor folyamatról és nem egy már lezárt eredményről ír, miközben a 1989–90-es alkotmányváltoztatás idejét teljesen megalapozottnak törvénytelennek nevezi.

Némileg zavaró, hogy eredetileg a *Záró*

rendelkezések részének 2. pontja szerint „...az Alaptörvényt az Országgyűlés az 1949. évi XX. törvény... alapján fogadta el”. Elegánsabb és következetesebb lehetett volna, ha az Országgyűlés alkotott volna egy alkotmányt elfogadó törvényt, hiszen az 1949-es alkotmányt törvénytelennek tartja.

Alapvetően fontosnak tartom azt is, hogy az alkotmányt alaptörvénynek hívják. Ugyanis az elmúlt évtizedekben az alkotmány fogalmához az ezeréves vagy még régebbi múlttal való szakítás képzete társult. Az alaptörvény pedig azt kívánja kifejezni, hogy folytatólagosan kapcsolódunk az előző évezred történeti alkotmányát alkotó törvényekhez.

Az alaptörvényhez kapcsolódó sarkalatos törvények rendszere is a történeti, az élet természetes folyamatában gondolkodó alkotmányos gondolkodást tükrözi.

A közjogilag a jogfolytonosság helyreállítását kívánó álláspontot erősíti az Alaptörvény „Tagadjuk a magyar nemzet és polgárai ellen a nemzetiszocialista és kommunista diktatúrák uralma alatt elkövetett embertelen bűnök elévülését” kitétele, mert a megszállás éveinek törvénytelenességére utal. Felmerült azonban a kérdés, hogy az új Alaptörvény szerint ez az állam által elkövetett bűnökre vonatkozik csak, azaz amikor az állam saját jogszabályait sem tartotta be a törvénytelen időszakban, továbbá például a spon-tán privatizáció is érvénytelen-e? Ha a rendszer törvényességében nem teljesen megalapozott, akkor az is felmerülhet a következő időszakban, hogy visszaszerezhető-e a nemzeti vagyon, felelősségre vonhatóak-e a kommunista bűnösök is? Az ellentmondást fokozta, hogy az Alkotmánybíróság az Alaptörvényt kiegészítő és a fenti kérdéseket tisztázni kívánó al-

kormányos szintű szabályként elfogadott *Átmeneti rendelkezéseket*, nézetem szerint is,⁵ hatáskört átlépve 2012 decemberében hatálytalanította. Az Alaptörvény negyedik kiegészítése 2013 tavaszán ezeket a rendelkezéseket az Alaptörvény részévé emelte, de a végrehajtási jogszabályok hiánya, majd a bíróságok és az ügyészség halogatása az ún. kommunista bűncselekmények elbírálásával kapcsolatban és a privatizációs ügyekben született sorozatos felmentő ítélete jelzi a fennálló hatalmi erőviszonyokat. (Az ügynököket alkalmazó titkosszolgálati rendszer 1989–90-ben átörökített kiválasztási mechanizmusai és rendszerei ma is tabutéma.) Az igazságtétel elmaradásáról ajánlom Jelenczki István *Az igazság soha nem késő* című filmjét.

A fentebb idézett mondatváltoztatás az igazságra törekvő államért küzdők egyik legfontosabb kíváncsi volta. Ez a kitétel megerősíti, hogy az 1944 és 1990 közötti időszak nem volt törvényes, azaz legitim. Ebből viszont az következik, hogy az új alaptörvény elvileg lehetővé teszi, hogy az igazságosság útján megszülethet egy új kompromisszum a hatalmát az 1949-es alkotmány jogfolytonossága miatt 1989-ben átmentett oligarchia és a nemzet között, a megmaradás érdekében. Ez persze csak lehetőség, a kényszerítő szükség mellett. Először is azt kell majd tisztázni, hogy az „embertelen” kitétel az emberiségellenes bűncselekményekre vonatkozik, vagy a többire is. Ha „csak” az emberiségellenes bűncselekményekre, akkor újat nem mondtunk, mert ezek büntethetőségét az Alkotmánybíróság is elismerte már a 90-es években. Emlékezzünk például a sortűzperekre. Ugyanakkor elmondható, hogy az a megoldás már akkor is elégtelennek bizonyult, nem is beszélve az ügyészség és a bíróságok hozzáállásáról.

Nyilván az igazságosság iránti vágy nem bosszút követel, hanem feltárását, a bűncselekményeket elkövető és az államot kifosztó, hatalmat átmentő csoportok monopolisztikus hatalmának legalábbis korlátozását, és ezzel együtt utat nyitást egy új nemzeti demokrácia megeremtése felé. A harcot a közös józan ész alapján viszont meg kell vívni. A mostani alaptörvényben az a legnagyobb jó, hogy az, ellentétben a korábbi alkotmánnyal, erre elvi lehetőséget, alkotmányos keretet nyújt. Úgy gondolom, hogy a bűnök feltárására, a törvénytelen vagyonmozgások követésére és kártalanítás alapján történő egyes újra-rendezésre elvileg megnyílt a lehetőség. Hiszen törvénytelennek nyilvánította az 1944-től 1990 májusáig eltelt időszakot, valamint törvényességében nem elégségesnek az azóta eltelt közjogi időt. Nem szabad elfelejteni, hogy a mostanáig hatályos alkotmány, annak értelmezése és az arra épülő jogszabályok lehetővé tették az állam és állampolgárainak kifosztását. Tetették ezt a privatizációval, az eladósítással, illetve azzal a gazdaságpolitikával, amely a profitot a nagy cégeknél hagyta, amit azok ki is vittek, visznek az országból, a költségeket pedig a társadalommal és a környezettel fizettetik meg. Ezermilliárdokat vittek ki az országból politikusok és az államigazgatás vezetőinek közreműködésével, jogszabályok felhatalmazásával. A hazai vállalkozások offshore ügyletei is máig csapolják a fiskális forrásokat. Valójában az 1989–2012-es időszak alkotmányossága és annak következményei a korrupció máig élő rendszerét hozta létre jogszabályi alapokon. Ezen változtatni, bár az Alaptörvény szelleme és pénzügyi alfejezete is határozott jogi feltételeket nyújtott, olyan nehéz, mint saját árnyékunkon túllépni.

Szimbolikus értelmű, az alaki-intézk-

ményi jogfolytonosság helyreállítása felé mutat a Legfelsőbb Bíróság visszanevezése Kúriának, illetve a törvényszékek, járásbíróságok visszanevezése. A bíróságok 1989 után meg nem szakított szelekciós rendszerén történő változtatási kísérletet, nézetem szerint, rosszhiszeműen, a jogállamiság elleni támadásként értelmezték az európai fórumok, pedig a bíróságok működésének „lakmuszpapírja” volt a 2006-os, a hatalom által provokált, és elsődlegesen az ártatlanok megfélemlítésére szolgáló és a rendőrségi jelvényt nem viselő, a szabványoknak nem megfelelő eszközöket használó rendőröknek falazó ítéletek sorozata. Több mint „bonmotként” (azaz jópofa mondásként) ki lehet jelenten, hogy a bíróságok egyvalamitől biztosan függetlenek. Ez a valami az igazság, hiszen ettől való függetlenségükre éppen az Alkotmánybíróság adott felhatalmazást az értékek tagadásával (a „formális jogbiztonság megelőzi az anyagi igazságosságot”), valamint a Legfelsőbb Bíróság erre alapozott állásfoglalására is, hogy a magyarországi bíróságok nem igazságot, hanem jogot szolgáltatnak, azt pedig relatív módon tehetik. Ezt azonban az „elavult” régi bölcsék szerint jogi zsarnokságnak, egyszerűen csak zsarnokságnak kell nevezni...⁶

A történeti intézmények között a kétkamarás országgyűlés is része az alaki-intézményi jogfolytonosságnak, visszaállításának kérdéséről az Országgyűlés Alkotmány-előkészítő Albizottsága 2010-ben konferenciát tartott. Én magam elsődlegesnek tartottam és tartom az érdekképviselési rendszer és annak kiválasztó mechanizmusainak újjászervezését, újjászerveződését. Ennek a folyamata is megindult az elmúlt években. Az érdekképviseltek demokratikus és tiszta lappal történő

megújódását követhetné a második kamara felállítása. Ez annál inkább fontos feladat, mert ha az országgyűlési képviselői munka és az önkormányzati tisztségre választás 2014-től összeférhetetlen lesz, akkor a törvényalkotásban a következő ciklustól teljesen megszűnik a szakmai érdekképviselés mellett a közvetlen területi érdekképviselés is. 2010 óta, a magyar állam közigazgatásának átszervezésekor, nagyon szerencsésen, állandó hivatkozási alap Magyar Zoltán munkássága. A két világháború között azonban felismerték, hogy a törvényhozás akkor szolgálja a nemzet mint egész érdekét, ha a politikai (rész)érdek mellett a törvényhozásban közvetlenül megjelenik a szakmai, területi és más érdekképviselés is. (Ezt szolgálja helyesen a nemzetiségek országgyűlési képviselethez juttatása, illetve szószólóként történő megjelenítése is a 2014-es választások után, továbbá a magyarországi lakhellyel nem rendelkező magyarok választójoghoz juttatása is.)

Ugyanakkor a vármegyéről és a megyék erre történő visszanevezéséről 2010–11-ben lefolytatott vita sok mindenre, így az évtizedes ismerethiányra is rávilágít, de többek között az Alaptörvény népszavazással történő megerősítésének kérdésére is. (Azon vitatkoztak, hogy kell-e a vármegye, vagy nem. Itt az ismeret és a 60 éves marxista-liberális sematizmus, de egyszerűen a butaság vitatkozott akkor. A vármegye történelmünkben mindig az alkotmányosság, a megmaradás kikerülhetetlen bástyája volt.)

A népszavazás mindig csak erősíti a legitimitációt, bármely alkotmány törvényességét. Ugyanakkor látható, hogy az új alkotmány ellenzői mindent elkövettek és elkövetnek, hogy az elmúlt hatvan-hatvanöt év hatalmi rendszere, a maga hálózatai-

val, az élet minden területére kiterjedő szelekciós rendszereivel zökkenőmentesen folytatódjék. Az ellenző politikai erők, ha az elmúlt korszak alkotmányáról van szó, tagadják az alkotmány és a gazdasági viszonyok közötti összefüggést is. Ha az Alaptörvényt támadják, akkor viszont a gazdasági bajokat és a visszasságokat összekapcsolják az alkotmányozással, és a jogállamiság megszűnésével riogatnak.

Ugyanakkor kétségtől nyilvánvaló, hogy a zűrzavar, az emberek sokasága nem érti, hogy mi történik vele. Elég, ha akár magát az Országgyűlés egyes közjogi vitáit nézzük. Ezért kétséges, hogy népszavazás esetén a választópolgárok, bárhogyan is szavaztak volna, tisztában lettek volna azzal, hogy mire szavaznak. Ennek a kérdésnek a gyökere régre nyúlik vissza. Még akkorra, amikor a rendszerváltás éveiben az Alkotmánybíróság kimondta, hogy alkotmányos kérdésben (Európában szinte egyedül Magyarországon) nem lehet népszavazást tartani. Az Alaptörvény is ebben az értelemben rendezte a kérdést, ami sok kérdést vet fel. Ennyire félne a politikai-gazdasági-szellemi vezető réteg a rendszer közvetlen nép általi legitimizálásától?

Az Alaptörvény sikerét, céljának betöltését végül is az igazolja majd vissza az idő múlásával, ha az emberek nagy többsége azt majd magáénak érzi. Ez akkor fog vitathatatlanul megtörténni, ha az igazságosság és a szociális biztonság megerősödik, segítve a közösségi összetartozást, magát a nemzeti megmaradást, újjászületést. Ennek a kereteit az Alaptörvény mellett a sarkalatos törvényeknek kell biztosítania új politikai konszenzusok megkötésével.

Az ideiglenes alkotmány rendszere (1989–2012) két meghatározó oszlopon nyugodott. Az egyik az Alkotmánybíróság, a másik a jegybank, a Magyar Nemzeti

Bank jogállása. A következő időszakban is alapvető marad az Alkotmánybíróság alkotmány által biztosított szerepe. A „status quo” irányzat nagy győzelme, hogy a korábbi elképzelésekhez képest az intézmény szerepe minden Alaptörvény elleni támadás ellenére megnőtt.

Jelenleg az elmúlt csaknem huszonöt év rendszerét megváltoztatni nem akarók két nézetet osztanak. Az egyik, amelyik nyíltan és markánsan elutasítja az új Alaptörvényt, magát az alkotmányozást. A másik pedig azt hirdeti, hogy bár új Alaptörvényt fogadtak el, a dolgok lényegileg nem változnak, nem változtak. Nemcsak az ország alapvető közjogi berendezkedése nem változott, hanem a jogalkotás, a jogértelmezés és a jogalkalmazás elmúlt bő két évtizedben követett gyakorlata sem. Az Alkotmánybíróság ugyanis már az elmúlt több mint húsz évben kijelölte az alkotmány és a jogértelmezés kereteit a maga által felállított szabályaival, ami ezután is hatályos, és különben sem kíván ezen változtatni a jövőben. (A változtatást nem kívánók a jegybank jogállásán sem kívánnak módosítani.) Bár az Alkotmánybíróság jogállásáról szóló vita végére az Alaptörvény negyedik módosítása pontot tett, elfogadva azt, hogy az Alkotmánybíróság nem alkotmányoz. Ugyanakkor a történeti alkotmány és a hatályos alaptörvény viszonyának változása az Alaptörvény és a törvényhozó szándéka alapján, ezen belül is az értékalapú jogállami koncepcióra történő átállás az úgynevezett semleges, értékmentes jogállamiság koncepciójára – azt gondolom, hogy még „lebeg”. A történeti alkotmánynak mint viszonyítási alapnak tulajdonképpen a „láthatatlan alkotmány” önkényes fikcióját kellene felváltania.⁷

A „status quo” irányzat nézetem szerint

kétes „vívmánya”, hogy az Alkotmánybíróság most már nemcsak nemzetgyűlési jogkörrel bír majd, hanem az alkotmányos vagy inkább az abszolutista király jogkörét is megkapja. Ferenc Józsefként a törvények előszentesítési jogának elnyerésével, vagy akár XIV. Lajosként a bírói ítékezésbe történő korlátlan beavatkozás jogával. Ez nem segíti a „fékek és ellensúlyok” rendszerét. (Az alkotmányértelmezésnek nézetem szerint a Kúrián belül van a helye, ahol még a filozófiai absztrahálást is a konkrét ügyek gyakorlata racionalizálja.)

Minden híresztelés ellenére ezek szerint az új Alaptörvénnyel nem csorbul az Alkotmánybíróság jogköre, hanem éppen ellenkezőleg, erősödik. Meg kell jegyezni, hogy a népképviselő intézményének, az Országgyűlésnek, valamint a kormánynak a hatáskörét, gazdaságalkotó szabadságát már most is súlyosan korlátozza, mintegy gúzsba köti a jegybank jelenlegi és a Költségvetési Tanács jogállása. Ezért nem értem, hogy az Alkotmánybíróság miért akarna még gazdaság- és pénzügypolitikát befolyásoló szerepet is magának, amikor már éppen eleget bizonyított eddig is. Például a 2012-t megelőző 16 évben nem döntött a népszuverenitás és a Nemzeti Bank jogállásának ellentétét firtató panaszcímről, de a nemzeti vagyon és védelmének értelmezéséről sem. Az előbbivel a monetáris romboláshoz, az utóbbival pedig a 2002-ben még meglévő védett nemzeti termelővagyon 2010-re a töredékére történő zsugorodásához statisztált sikeresen.

Mindenesetre le kell szögezni, hogy az Alkotmánybíróságra történelmi szerep vár. Lehetősége van az államrendben feszültséget előidézni, ha az általuk korábban kitalált „láthatatlan alkotmány” szerint szembemennek az új Alaptörvény

szellemiségével, vagy segítik a nemzeti konszenzus kialakítását. Miután a testület átvette az abszolút király közjogi szerepét (kivéve a gazdaságpolitika irányítását, amit egyesek sérelmeznek), ezért politikai felelősséggel nem rendelkezik, döntéseit nem lehet felülbírálni, leváltani sem lehet, ezért magukon a személyeken, az alkotmánybírókon múlik, hogy a konszolidációt vagy a sokak számára célként megjelenő káoszt segítik elő. Az Alaptörvény szellemiségének érvényesüléséért most egy újabb küzdelem indul meg, számolva és szembesülve (ezt az ember akár személyes sorsában is láthatja) egy erőteljes politikai visszarendeződéssel is időközben.

Az elmúlt években általam kifejtettekhez hasonlóan már a közélet változtatást akaró meghatározó személyiségei is „legitimációs deficittel bíró”, azaz a törvényességében nem megalapozott korszaknak írják le az Alaptörvény elfogadása előtti 22 évet. Ebből következően maga az Alaptörvény határozza meg, hogy milyen területeket kell elsődlegesen sarkalatos törvényekkel újraszabályozni. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy az Alaptörvény szellemisége alapvetően eltér az előző alkotmánytól és annak bírósági értelmezésétől. Az Alaptörvényben benne maradt az a paragrafus, amely szerint: „Az Alaptörvény rendelkezéseit azok céljával, a benne foglalt Nemzeti hitvallással és történeti alkotmányunk vívmányaival összhangban kell értelmezni.” Ezért az élet a jog által szabályozott egyes területeit nemcsak újra szabályozni kell, hanem az eddigi értelmezés tartalmát is újra kell gondolni.⁸

Az Alaptörvényben felsoroltak ugyanis értékeket és emberi erényeket hangsúlyoznak: hazaszeretetet, a munka becsületét, a házasság szentségét, az élet tiszteletét, a családért, a gyerekekért, az

öregekért, a környezetért vállalt személyi és állami felelősséget és gondoskodást, az erkölcsre és etikára alapozott állam képét vetíti elénk. Ez eltér az eddigi törvényalkotás és alkotmányértelmezés agnosztikus, relativista, liberális szellemiségétől. Ez az utóbbi az igazság létezésének tagadásával gyakorlatilag lehetővé tette, hogy a jogok és kötelezettségek ne érvényesüljenek egyenlő arányban, maguk az emberi jogok, a szabadság tartalma is kiüresedjen, bizonytalanná váljon. Többünk küzdelmének eredménye, hogy a jogok és kötelezettségek aránya külön megerősítést nyert az Alaptörvényben.

Az Alaptörvény *Szabadság és felelősség* fejezetcíme is az új szemléletet tükrözi. Ez azt jelenti, hogy a szabadságjogaink élvezetének, napi gyakorlatának és értelmezésének korláta a magunkért és másokért vállalt, érzett felelősség. A szabadság nem szabadosság, hanem korláta a jó és a rossz tőlünk független és létező kategóriája. Ez a szemlélet kapcsolódik a hitvallás szelleméhez, és nem a liberális szabadosságot érti a szabadság mértékének. Megjegyzem, hogy az ellenzők felé tett helyes lépés az is, hogy a szabadságjogok mintájának az Alaptörvény alkotói az európai emberi jogi, alapjogi chartát tekintették mintának.

A szemléletváltás természetesen kihat az egyes jogágak, jogterületek szabályozására, újraértelmezésére. A küzdelem valójában az Alaptörvény hatálybalépése után kezdődik, azért, hogy valóban az új szellemiség érvényesüljön fokozatosan a jogszabályalkotásban, a jogértelmezésben és a joggyakorlatban is, vagyis az egész jogrendben. A jogfolytonosságot csak úgy állíthatjuk helyre, ha az értékeket beemeljük a jogalkotásba és a jogalkalmazásba. Nem szabad az emberi méltóság jogát

összekeverni az emberi erények mellett kiálló és az azt tagadók egyenlősítésével. Két egymást tagadó jogértelmezés nem alkalmazható egy időben, sem az egész közösséget érintő kérdésekben, sem a hétköznapi életben. Az Alkotmánybíróság, összhangban az értékeket nem nevesítő leváltott alkotmánnyal, eddig a kisebbségi szubkultúrákat nemcsak egyenlősítette a többség által vallott értékekkel, hanem lehetővé tette azok kizárólagos, mondhatni diktatórikus, mindenkre kötelező valóságértelmezését.

Azt gondolom, hogy az Alaptörvénynek a korábbi szellemiség alapján történő esetleges további alkotmánybírói értelmezése súlyos konfliktushoz, az állam és a jogrend bizalmába vetett hit végzetes megrendüléséhez vezetne. Ezért az új Alaptörvény az eddigiekhez képest egy teljesen új szellemiségű alkotmánybírásgot és bíraskodást is igényel. (A perjog újraszabályozásával is, amely most lehetővé teszi az ügyek büntethetlenségig történő elhúzását is. Nézetem szerint az előzetes letartóztatásban tartás idejének relativizálása, elfogadva a törvényhozó jó szándékát, mégis az önkény felé viheti a hatalmat, mert most valóban jogossá válhat a kérdés: mi van, ha a rosszfiúk veszik át vagy tartják meg a teljes hatalmat? Engem vagy bárkit, akár alaptalanul is megvádolhatnak, mondjuk emberölési kísérellettel, és amíg a rendőrség és az ügyészség elnyomozgat, akár évekig börtönben lehet tartani. Az ezzel járó tönkretétel után pedig egy bocsánatkéréssel vagy anélkül el lehet intézni az ügyet...)

Meg kell itt említeni, hogy a viták során felmerült az is, sérti-e a lelkiismereti szabadságot, hogy alaptörvényünk első mondata a Himnusz első sorával kezdődik, illetve hogy a preambulum utal a ke-

reszténységre és a vallásra, mint alapvető értékre.

Azt gondolom, hogy akinek problémája van a Himnusz első sorával, magával a magyar Himnusszal van gondja, amely viszont a magyar államiság, sors része. Aki ezzel nem tud azonosulni, vagy legalábbis tolerálni, az keressen más hazát magának, hiszen ezt úgysem érzi magáénak. A vallás egyfajta értékítéletet és életszemléletet jelent. Mindenfajta felmérés szerint az óriási döntő többség valahogy kötődik a valláshoz, az Istenhez, ha másként nem, úgymond a maga módján. A nagy többség gondolkodását még mindig az évezredek értékek, szempontok határozzák meg. Miért kellene egy kisebbségi véleménynek érvényesülni egy alkotmányban, hiszen az nem kötelez, hanem csak a többség évezredek jó tapasztalatát tükrözi. Hangsúlyozni kell, a napi sajtóban is megjelent, hogy a felmérések szerint a Nemzeti hitvallás egyesek által harcosan vitatott részét, amely a Szent Koronát és a történeti alkotmány vívmányainak tiszteletben tartását hangsúlyozza, a megkérdezettek 88%-a támogatja. Továbbá tízből nyolcan azonosulni tudnak azzal, hogy: „Elismerjük a kereszténység nemzetmegtartó szerepét. Becsüljük országunk különböző vallási hagyományait.”

Az eddigi rendszer másik fenntartó oszlopa a monetáris politikát irányító jegybank példátlan függetlensége a népszuverenitás szerveitől, a kormánytól, az Országgyűléstől. A fiskális politikát irányító ez utóbbi szervek nemcsak beleszólási, de még valódi ellenőrző szereppel sem rendelkeznek a Magyar Nemzeti Bank felett. Amennyiben kizárólagosan csak alá-fölé rendeltség valósul meg a jegybank javára a pénzügyi, gazdasági irányítás két rendszere között, ez azt jelenti, hogy a

gazdaságirányításban a népszuverenitás gyakorlatilag nem létezik. Igaz, hogy a nemzeti jegybank politikája függ az Európai Központi Banktól (és annak 2013-tól kiszélesedő jogkörétől a tagországi kereskedelmi bankok felé is) és a bázeli Bank of International Settlement-től, de ez nem akadályozza, hogy a népszuverenitás szervei és a jegybank kapcsolatában a mellérendeltség irányában mozduljunk el, hasonlóan európai és Európán túli demokratikus példákhoz. Az eurózónán kívüliség számos lehetőséget biztosít még, és nem kell részesévé válnunk a monetáris unió által kikényszerített teljes politikai uniónak sem Európán belül.

Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az adósság fiskális kezelése, amit az Alaptörvény külön is szabályoz, nem vonatkozatható el a monetáris politikát szabályzó Nemzeti Banknak a népszuverenitás intézményeitől működésében teljes függetlenséget élvező jogállásának újraszabályozásától, ellenőrzésétől. Hiába szorítjuk a fiskális politikát az adósságcsökkentésre, ha továbbra is a monetáris politika diktálhat neki egyoldalúan. Ebből az következhet, hogy mi megszorítunk, miközben a monetáris politika nem bevezeti a pénzt a gazdaságba, hanem továbbra is kivezeti, melynek a következményeit a fiskális rendszer állja csökkenő bevételekkel. Ebből óriási feszültség támadhat. Különösen fontos erre felhívni a figyelmet, amikor az új alkotmányos szabályozás szerint az állam csak törekszik, de nem vállal felelősséget például az egészségügyi, szociális ellátásokért, biztonságért, a munkahelyvédelemért és a lakhatásért. (Az eddigi alkotmány ezért hangsúlyozta az állam felelősségét, de az alkotmánybíróági ítékezés ezeknek a jogoknak a tartalmát is relativizálta.) Bár az Alaptörvény nagyon

helyesen kiemeli az ember felelősségét saját magáért és hozzátartozói, valamint a nemzet iránt, remélhetőleg ez nem a piacorientált neoliberális politikát kívánja megerősíteni az ökoszociális iránnyal szemben. Nyugtalanító, bár tükrözi az ország jelenlegi helyzetét az, hogy elhangzanak olyan mérvadónak tekinthető politikai kijelentések, amely szerint nem kívánják a jegybank jogállását megváltoztatni.

Most a kormány (a népszuverenitás intézménye), illetve a jegybank közötti együttműködésnek, közös stratégia alapján történő monetáris-fiskális összhang megteremtésére, kizárólag személyi feltétele van. Azaz, hajlandó-e a jegybankelnök a miniszterelnökkel, illetve kölcsönösen együttműködni. Ez emberileg-politikailag lehet erős és szerencsés együttműködés, de alkotmányjogi szempontból nagyon törekeny partnerség.

Az eddigi kifosztás és korrupció rendszerének működési alapfeltétele volt a nemzeti vagyon meghatározásának és gyakorlati védelmének hiánya is. Az Alaptörvény szabályozása, az eddigiektől eltérően, külön hangsúlyt helyez a nemzeti vagyon védelmére, meghatározva annak körét és célját, így az *Állam* fejezet 38. cikkében és az *Alapvetés* P cikkében, ahol utal a termőföldre, a vízkészletre, kulturális értékekre stb. Ez radikálisan új szemlélet az eddigiekhez képest. Nagyon fontos azonban, hogy ezt a sarkalatos törvények miként szabályozzák majd részleteiben. Kiemelten fontos, hogy megjelenjen a valóban forgalomképtelen közvagyon, valamint a védelmét, továbbá minket, magyar állampolgárokat segítő termőföld-forgalmazás és gazdálkodásszabályozás.

Az államszerkezet az Alaptörvény alapján az elmúlt húsz évhez képest nem válto-

zik (lásd az Alaptörvény *Állam* fejezetét.) Figyelembe véve ugyanakkor, hogy most zajlik az államigazgatás nagyon fontos racionalizálása, külön is hangsúlyozni kell, hogy az önkormányzatiságnak, a közösségek önszerveződési lehetőségeinek ezzel párhuzamosan meg kell erősödnie, mint a központi hatalom demokratikus ellensúlyának. Ez a szabályozás is további sarkalatos törvényi szabályozásra vár. Azt gondolom, az önkormányzatok többsége szívesen szabadult meg 2013-tól az állam helyett decentralizált szervként végzett hatósági tevékenységektől és adósságaitól, de az már vitatható, hogy intézményeinek jó részét és ezzel együtt intézményfenntartó jövedelemforrásait is elvonták. (Sajnálatos, hogy az adósságot elkerülő önkormányzatokat a kormány nem jutalmazta, ez az igazságosságot is sérti.)

A történeti hagyomány alapján, Magyarországon mindig erős volt a központi hatalom. Ennek valódi ellensúlya, akár minden hatalmi ágban is, mindig az önkormányzatok voltak. A mostani államberendezkedésben, a kancellária típusú kormányzás rendszerében nagyon erős a hatalma, valójában választásig megbuktathatatlan az országgyűlési többséggel rendelkező kormány. Nagyon hiányozna, ha nem lennének a gazdálkodásukban és jogszabályalkotásukban, bár a központi hatalom által ellenőrzött, de mégis független és erős önkormányzatok.

Összegezve megállapítható, hogy az Alaptörvény bár nem garantálja, de lehetővé teszi, hogy eltérjünk az eddigi önző és oligarchikus hatalomgyakorlástól. Lehetővé teszi, hogy szakítsunk azzal az ókori és tomista bölcséleti és tapasztalati megállapítással, hogy a demokrácia egyenlő a gátlástalan gazdagok és a kifosztott, manipulált nép politikai rendszerével. Az

Alaptörvény irányt mutat, és segíti az eddigiektől eltérő más út választását, hogy történelmünk formálóiaként magunknak és utódainknak egy igazságosságra alapozott nemzeti demokráciát teremtsünk. Erre minden esélyünk megvan, mert egy második világháborús hasonlattal élve: a partraszállás megtörtént, a győzelemhez vezető út végigjárása immáron már csak idő kérdése. Az Alaptörvény kijelenti a jogfolytonosság helyreállítását, illetve annak szándékát is, ezért akár a teljes anyagi és alaki-intézményi jogfolytonosság is helyreállítható idővel.

EPILÓGUS

2014-re nyilvánvalóvá vált, hogy a kormányzat teljesítette a kormányprogram elsődleges célját, és a hazai és nemzetközi elvárásokat is. Az 1989–90-es, a kommunista rendszerrel jogfolytonosságot fenntartó, ideiglenes alkotmány keretein belül és annak következményeként is a szegénységbe, a káoszba, az ország jogi, gazdasági és politikai kormányozhatatlanságába süllyedő országot ismét kormányozhatóvá tette. Ezt alkotmányjogi, államigazgatási reformjaival és gazdaságpolitikájával érte el. Ez önmagában is történelmi tett, de elvárása a globális pénzügyi-gazdasági erőknél is, így biztosítva az egyes pénzügyi és más kötelezettségeink teljesítését. Az ország mintegy kísérleti modellt vált új módszerek és technikák alkalmazásával.

A kétharmados felhatalmazás az Alaptörvény elfogadásával áttörést ért el, de működésében eddig nem változtatta meg, vagy részlegesen tudta megváltoztatni a kifosztást segítő politikai és (relativista) jogrendszert. A globális cégek és bankok továbbra is kivezetik a gazdaság tavából a profitot (a költségeket a költségvetés, azaz

az adóink fedezik), a korábbi nómenklátúra oligarchává vált része, domináns helyzetét kihasználva, a költségvetési források „leszívásával” be sem engedi a tóba az életető vizet. A GDP-növekedéssel ezért nem jár a költségvetési forrás és lakossági vagyonybővülés. A centralizációs törekvések a kormányozhatóság és a stabilitás mellett arra is szolgálnak egyes erőcsoportoknak, hogy „zökkenőmentessé” igyekezzenek tenni az ország és az állampolgárok megmaradt javainak további elvonását. Ezzel előidézve a hazai vagyoni viszonyok további torzulását is. A nyomor törvényszerűen magával vonja az államhatalom és önkormányzatiság ellen ható, arra finoman fogalmazva befolyással bíró, a szegényekből élő és azt uraló maffiaszerű társadalmi uralmi viszonyok további megerősödését. Ezt csak részlegesen képes ellensúlyozni a családi adókedvezmény, az egykulcsos adó pozitív, jövedelemnövelő hatása és a közmunka bevezetésének rendszere, a rezsicsökkentés stb. Tisztában kell lenni ugyanakkor azzal, hogy ezek a felsorolt eredmények önmagukban is óriási jelentőségűek, hiszen a kormányzat, eltérően a korábbi évtizedektől 1989 után, immár nemcsak a globális pénzügyi elvárásoknak kíván megfelelni, hanem az ország lakosainak is.

Mégis úgy látszik, hogy az alkotmányos változásokkal egyidejűleg elmaradtak azok az átfogó egyezségek, amelyeket a hazai gazdasági körök egymással és a politikummal kötnének az ország és így saját maguk jövőbeni helyzetének megszilárdítása érdekében, a „jut is, marad is” elvének racionálisabb – a szélesebb társadalmi igazságosság vagy nemzeti szolidaritás eszméjének – alkalmazásával. Különösen igaz ez az új Alaptörvény megszületését is lehetővé tévő szabadságharcos törekvé-

sek fokozatos és részleges megbuktatása után. Nyilvánvaló, hogy ezzel egy időben az Alaptörvény gyakorlati alkalmazásában, a jogalkotásban, a jogértelmezésében és a jogszolgáltatásban, de feltűnően az egyetemi jogi oktatásban is patthelyzet állt elő.

Azaz a kérdés még mindig a következő: elindulunk az Alaptörvény kívánta új irányba, vagy úgy teszünk, mintha nem változott volna semmi. (Ezeknek a folyamatoknak a következményeit a tanulmány szerzője saját maga is bőségesen tapasztalhatta az elmúlt években, a közszolgáltatásban és a közéletben. Annak ellenére, hogy 2012 májusában a szentatya, XVI. Benedek fogadta a Szent Korona és a kereszténység alkotmányos szabályozásáért folytatott küzdelmei elismeréseként. Nyilván ennek az egyik oka, hogy az alkotmányjoggal foglalkozók túlnyomó része semmit sem tud, és nem is akar tudni a magyar történeti alkotmányról, vagy amit tud, azt is rosszul ismeri. Emellett elsődlegesen a nyugati mainstream posztmarxista, [szociál]liberális, antagonista-relativista [jogi] gondolkodást és gyakorlatot tanulmányoz[hat]ták, majd aztán a tudományosság mértékévé és paradigmájává is ezt tették. Következményeként annak is, hogy nagy többségben és pozícióban vannak, és ráadásul ez az irány összhangban áll[t] a magyarországi uralkodó valósággal. Akik nem ide tartoznak, azok pedig vessenek magukra, Alaptörvény ide vagy oda.)

Ezen erők különböző belső és ellenzéki politikai fellépése és programja, az általuk elképzelt és kívánt alkotmányos-politikai helyzet ugyanakkor mélyen ellentétes a Nemzeti hitvallással, az Alaptörvénnyel, nem is beszélve a történeti alkotmány vívmányairól. A 2014-es választások remélhető jó eredménye, azaz az Alaptörvénnyel

szemben álló politikai erők gyengülése, megerősíthetik a megmaradást és az új-jászületést kívánók és valójában az egész közösség javát szolgáló céljainak megvalósulását. Egy új átfogó közösségi konszenzus létrejöttének lehetőségét. Ha nem így történne, nézetem szerint komolyan feltehető a kérdés: meddig beszélhetünk még magyar államiságról? Ugyanis ekkor már nemcsak az értékalapú jogállam, a magyar állam célja nem valósul meg, hanem még a Sólyom László szerinti formális jogállam koncepciója sem. Azaz fennáll a veszély, hogy ez a kíméletlen új-régi hatalmi mag, érdekei érvényesítéséért, magukat a jogszabályokat sem fogja megtartani, függetlenül attól, hogy azok alkalmazása és értelmezése az igazságossághoz, a tisztességhez, a közjóhoz és más értékekhez kötött-e, vagy sem.

JEGYZETEK

- ¹ Lásd Tóth Zoltán József: *Egyes észrevételek az Alaptörvény értelmezéséhez*. Polgári Szemle, 2013/1–2.
- ² Felmerül kétséggént, nem ellentétes-e az Alaptörvénnyel, hogy a 2014-ben hatályossá vált új Ptk. az önkormányzatnál bejelentett, bejegyzett élettársi viszony polgárjogi következményeit a polgári házassággal azonos jogviszonyként szabályozza. Ugyanakkor megengedve az azonos neműek bejegyzett élettársi viszonyát gyakorlatilag Európában elsőként engedélyezi az azonos neműek házasságát. Az azonos neműek öröklétfogadási jogát pedig a bírósági gyakorlat teszi lehetővé.
- ³ A megcsontosodott paradigma és az alkotmánybírósági önkény jellegzetes példája, amikor a jogállamiság vitathatatlan kellékeként állítja be az alkotmány kartális formáját. A 45/2012 (XII. 29.) AB-határozat B) cikk (1) bekezdése úgynevezett „beépülési parancsot” deklarál. Ezek szerint az Alaptörvény normaszövegét kiegészítő, vagy azt módosító rendelkezéseknek be kell (!) épülniük az Alaptörvény normaszövegébe. Az AB-t nem érdekli, ha a törvényhozó a szabályozás más formáját, esetleg az Egyesült Álla-

mok alkotmánykiegészítő rendszerét tekintené példának. Az angolszász és a nyugat-európai alkotmányjog a jogállamiságnak nemcsak a kartális, hanem a történeti, sőt: vegyes rendszerű (mint amilyen az Egyesült Államok alkotmánya) alkotmányát is jogállaminak tekinti. Magyarországon azt is tilos tanítani, hogy létezik vegyes, azaz a történeti és a kartális alkotmány közötti átmeneti forma, mint amilyenek a magyar alkotmányos jogrendnek, jogállamiságnak is lennie kell, ha komolyan vesszük az Alaptörvény R) paragrafusára szerinti valóban kötelező parancsot: a magyar jogrendnek a történeti alkotmány vív-

mányai is alapja, valamint azt, hogy a Nemzeti hitvallás alapján nem ismerjük el a történeti alkotmány megszakítását.

⁴ Lásd Tóth Zoltán József: *A Szent Korona-tanról ma. Ma?* In: Történelmi tradíciók és az új alkotmány. Szerk: Téglási András, OGY Alkotmányügyi, igazságügyi és ügyrendi bizottsága, Budapest, 2013.

⁵ Tóth: Egyes észrevételek..., i. m.

⁶ Uo.

⁷ Lásd Tóth Zoltán József: *Az Alaptörvény szellemisége: a Nemzeti hitvallás értékei, a jogfolytonosság és az Alapvetés*. Polgári Szemle, 2013/3–6.

⁸ Tóth: Egyes észrevételek..., i. m.